

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ – ПРАВНИ ФАКУЛТЕТ

Библиотека
МОНОГРАФИЈЕ

ИВАНА МАРКОВИЋ

ОСНОВИ ИСКЉУЧЕЊА
ПРОТИВПРАВНОСТИ
КОЈИ НИСУ ИЗРИЧИТО
ПРЕДВИЂЕНИ КРИВИЧНИМ
ЗАКОН(ИК)ОМ

Ивана Марковић
ОСНОВИ ИСКЉУЧЕЊА ПРОТИВПРАВНОСТИ
КОЈИ НИСУ ИЗРИЧИТО ПРЕДВИЂЕНИ
КРИВИЧНИМ ЗАКОН(ИК)ОМ

Издавач

Универзитет у Београду – Правни факултет
Центар за издаваштво

За издавача

Проф. др Бојан Милисављевић, декан

Уредник

Проф. др Душан В. Поповић

Рецензенти

Проф. др Наташа Делић,
редовни професор Правног факултета Универзитета у Београду
Проф. др Игор Вуковић,
редовни професор Правног факултета Универзитета у Београду
Проф. др Младен Милошевић,
редовни професор Факултета безбедности Универзитета у Београду
Проф. др Душица Миладиновић Стефановић,
редовни професор Правног факултета Универзитета у Нишу

© Универзитета у Београду – Правни факултет, 2026

Сва права задржана. Ниједан део ове књиге не може бити репродукован, пре-
снимаван или преношен било којим средством – електронским, механичким,
копирањем, снимањем, или на било који други начин без претходне сагла-
сности аутора и издавача.

www.ius.bg.ac.rs

Зорану, Горіини, Јелени и Калини

So ein bißchen Bildung ziert den ganzen Menschen.
Heinrich Heine

Come ti vidi mi innamorai. E tu sorridi perché lo sai.
Arrigo Boito

Mut steht am Anfang des Handelns, Glück am Ende.
Demokrit

САДРЖАЈ

ПРЕДГОВОР	15
1. Поглавље	
УВОД	17
2. Поглавље	
ОПШТИ ПОГЛЕД НА ОСНОВЕ	
ИСКЉУЧЕЊА ПРОТИВПРАВНОСТИ	23
2.1. Објективна страна противправности.....	23
2.1.1. Норме забране и норме допуштења.....	23
2.1.2. Противправност и предвиђеност у закону	24
2.1.2.1. Предвиђеност у закону као <i>ratio essendi</i>	
противправности.....	25
2.1.2.2. Предвиђеност у закону	
као индиција противправности.....	27
2.1.2.3. Предвиђеност у закону као <i>ratio cognoscendi</i>	
противправности.....	27
2.1.3. Две стране противправности.....	28
2.1.3.1. Формална противправност.....	29
2.1.3.2. Материјална противправност.....	30
2.1.4. Структура основа искључења противправности.....	32
2.1.4.1. Принципи основа искључења противправности	32
2.1.4.2. Дејство основа искључења противправности ...	34
2.2. Субјективна страна противправности.....	36
2.2.1. Објективна или субјективна теорија?.....	36
2.2.2. Садржина субјективног елемента.....	39
2.2.3. Правне последице изостанка субјективног елемента ..	40
3. Поглавље	
ОПРАВДАЊЕ И ДРЖАВА	43
3.1. Вршење службене дужности.....	43
3.1.1. Уопштено о вршењу службене дужности као основу	
искључења противправности.....	43
3.1.2. Релевантне одредбе Закона о полицији	
у вези са применом средстава принуде.....	46
3.1.3. Злоупотреба службеног положаја	
према члану 359. Кривичног законика Србије	49

3.1.4. Случај поступања припадника Жандармерије на Правном факултету Универзитета у Београду од 3. јуна 2025. године	51
3.2. Наређење претпостављеног	52
3.2.1. Смисао обавезности наређења претпостављеног	52
3.2.2. Услови обавезности наређења	54
3.2.3. Извори искључења противправности кривичног дела извршеног по наређењу претпостављеног	55
3.3. Хапшење при извршењу кривичног дела (грађанско хапшење)	57
3.3.1. Уопштено о грађанском хапшењу	57
3.3.2. Терминолошко одређење према Законику о кривичном поступку	58
3.3.3. Претпоставке за хапшење према члану 292. Законика о кривичном поступку	58
3.3.4. Прекорачење овлашћења/услова	64
3.3.5. Хапшење посланика при извршењу кривичног дела	64
3.4. Дозвољена самопомоћ	66
3.4.1. Смисао, услови и врсте самопомоћи	66
3.4.2. Самовлашће према члану 330. Кривичног законика Србије	70
3.5. Административно одобрење	72
3.5.1. Значај административног одобрења у кривичноправном контексту	72
3.5.2. Смисао и природа административног одобрења у кривичноправном контексту	74
4. Поглавље	
ОПРАВДАЊЕ И ПОЈЕДИНАЦ	77
4.1. Пристанак повређеног	77
4.1.1. Место у систему кривичног права и теоријска основа	77
4.1.2. Услови пристанка повређеног као основа искључења противправности	81
4.1.2.1. Носилац повређеног добра	82
4.1.2.2. Диспонибилност правног добра	82
4.1.2.3. Способност пристајања	83
4.1.2.4. Непостојање мана воље	84
4.1.2.5. Манифестација пристанка, време и опозивост ..	85
4.1.3. Претпостављени пристанак	86

4.1.4. Посебни случајеви пристанка повређеног	88
4.1.4.1. Телесне повреде при спортским такмичењима	88
4.1.4.2. Садомазохистичке праксе	92
4.1.4.2.1. Уопштено о садомазохизму	92
4.1.4.2.2. Услови садомазохизма за искључење противправности	93
4.2. Предузимање медицинског захвата	96
4.2.1. Уопштено о предузимању медицинског захвата	96
4.2.2. Теоријска полазишта	97
4.2.3. Медицински захват као основ искључења противправности	102
4.2.3.1. Услови	102
4.2.3.2. Противправност	107
4.2.4. Кривично дело самовољног лечења	110
5. Поглавље ОПРАВДАЊЕ И ДРУШТВО	115
5.1. Телесно кажњавање деце	115
5.1.1. Извори права детета	115
5.1.2. Кривичноправни контекст вршења родитељског права	120
5.1.3. Могућа решења за српско право	126
5.2. Социјално адекватна понашања	129
5.2.1. <i>Welzel</i> као идејни творац концепта социјалне адекватности	129
5.2.2. Типични примери социјалне адекватности	130
5.2.2.1. Увреда	130
5.2.2.2. Свакодневне радње као допринос избегавању кривичне одговорности, односно избегавању кривичне санкције	133
5.2.2.3. Давање (и примање) мита	134
5.2.3. Догматска оправдања социјалне адекватности	137
5.2.3.1. Социјална адекватност као недостајући саставни део неправда	137
5.2.3.2. Социјална адекватност као наводни кривичноправни значај радње	138
5.2.3.3. Социјална адекватност као надпозитивни коректив кажњивости	139
5.2.3.4. Социјална адекватност као историјско-социолошка редукција	140

5.2.4. Критеријуми социјалне адекватности	141
5.2.4.1. Друштвена неупадљивост	142
5.2.4.2. Општеприхваћеност	143
5.2.4.3. Историјска уобичајеност	144
5.2.5. Социјална адекватност као правна фигура	145
5.2.5.1. <i>Pro et contra</i>	145
5.2.5.2. Социјална адекватност – нормативна или емпиријска категорија?	153
5.2.5.3. Разграничење са дозвољеним ризиком	155
5.3. Дозвољени ризик	156
5.3.1. Вишедимензионалност дозвољеног ризика	156
5.3.1.1. Објективно урачунавање	157
5.3.1.2. Нехат	158
5.3.2. Дозвољени ризик као основ искључења противправности	159
5.3.2.1. Опште напомене	159
5.3.2.2. Примери – групе случајева	162
5.3.2.3. Критеријуми дозвољеног ризика	165
5.3.2.3.1. Историјски развој критеријума дозвољеног ризика	165
5.3.2.3.2. Критеријуми дозвољеног ризика у данашњем контексту	167
5.3.2.4. Ризик као индикатор нових тенденција у кривичном праву и друштву	171
5.4. Грађанска непослушност	173
5.4.1. Некад (је) и сад: историјски и актуелни примери	173
5.4.2. Правнотеоријски основи грађанске непослушности	175
5.4.2.1. Дефиниција грађанске непослушности	177
5.4.2.2. Оправдање грађанске непослушности	179
5.4.3. Кривичноправни аспекти грађанске непослушности	180
5.4.3.1. Појам принуде	180
5.4.3.2. Одлуке немачких судова	181
5.4.3.3. Критеријуми грађанске непослушности и дилема њеног кривичноправног вредновања	183
5.5. Остварење оправданих интереса	189
5.5.1. Основ(и) искључења кривичних дела против части и угледа у српском праву	189
5.5.2. Остварење оправданих интереса (<i>Wahrnehmung berechtigter Interessen</i>) према немачком праву – §193 Strafgesetzbuch	193